

Polsk språk 1

POL1110

Forelesning 3
H2006

ORDKLASSER

- alle polske ord kan deles i to grupper – som bøyes og som ikke bøyes

ordklassene	
<i>bøyes</i>	<i>ikke bøyes</i>
substantiv	adverb
adjektiv	partikler
pronomen	preposisjoner
verb	

VERB

- 3 hovedkonjugasjoner
- avspeiler en rekke grammatiske kategorier, f.eks.: person, tall, kjønn, tid, modus, aspekt

KONJUGASJON

- konjugasjon er verbenes bøyning i tall, person, tid og kjønn
- vi opererer med 3 konjugasjonstyper

Konjugasjon I – kjennetegn: endelsen **-ę** i 1. person entall og **-esz** i 2. person entall

myć   ja myję   ty myjesz

Konjugasjon II – kjennetegn: endelsen **-ę** i 1. person entall og **-isz (-ysz)** i 2. person entall

robić   ja robię   ty robisz
leżeć   ja leżę   ty leżysz

Konjugasjon III – kjennetegn: endelsen **-m** i 1. person entall og **-sz** i 2. person entall

rozumieć   ja rozumiem   ty rozumiesz

NOSIĆ

entall

ja	noszę
ty	nosisz
on, ona, ono (pan, pani)	nosi

flertall

my	nosimy
wy	nosicie
oni, one (państwo)	noszą

ADVERB

(frekvens, tid, sted)

nigdy – zawsze, rzadko – często,
czasem, codziennie

Adverbene hører til de ord som ikke kan bøyes. Hertil hører alle ord som brukes for å beskrive handlingens omstendigheter - især dens frekvens-, tids- og stedsforhold.

f.eks. *dziś/dzisiaj (rano), wtedy, tu/tutaj, tam.*

INSTRUMENTALIS

av adjektiv og substantiv (entall og flertall)

<i>entall</i>			<i>flertall</i>
m	f	n	m+f+n
<i>adjektiv</i> -ym (-im)	<i>adjektiv</i> -ą	<i>adjektiv</i> -ym (-im)	<i>adjektiv</i> -ymi (-imi)
<i>substantiv</i> -em	<i>substantiv</i> -ą	<i>substantiv</i> -em	<i>substantiv</i> -ami
weso łym chłopc em <i>N: wesoły chłopiec</i>	grzecz ną dziewczy nką <i>N: grzeczna dziewczynka</i>	czerwony m słońc em <i>N: czerwone słońce</i>	ładny mi / towarzyski mi chłopc ami / pani ami / słońc ami
wysoki m facet em <i>N: wysoki facet</i>		towarzyski m dziecki em <i>N: towarzyskie dziecko</i>	

AKKUSATIV

m		f	n
<i>animatum (=personer / dyr)</i>	<i>inanimatum (=ting)</i>		
<i>adjektiv</i> -ego	<i>adjektiv</i> -	<i>adjektiv</i> -ą	<i>adjektiv</i> -
<i>substantiv</i> -a	<i>substantiv</i> -	<i>substantiv</i> -ę	<i>substantiv</i> -
obrzydliw ego pająk a	żółty ołów ek	biał ą chusteczk ę	czarne pió ro
wesoł ego koleg ę	niebieski samochó d	ładn ą torebk ę	czerwone jabłk o

PERSONLIGE PRONOMEN *i akkusativ*

Nom.	Akkusativ	Nom.	Akkusativ
<i>entall</i>		<i>flertall</i>	
ja	mnie	my	nas
ty	cię, ciebie	wy	was
on	go, jego, niego	oni	ich, nich
ona	ją, nią	one	je, nie
ono	je, nie		

GENITIV

- uttrykker eiendomsforhold – noe(n) tilhører noe(n) eller er del av noe

torebka pani Ewy autor książki

data urodzenia obywatel Polski

- følger etter en nektelse (her erstattes Akk. av Gen.)

Czytam gazetę (Akk.)

Nie czytam gazety (Gen.)

- betegner fravær

Nie ma torebki pani Ewy.

- følger etter alle uttrykk for mål og mengde

kilogram cukru

litr mleka

KONSONANTER – *repetisjon*

- de fleste polske konsonanter kan grupperes i par etter kriteriene *stemt* kontra *ustemt*: b-p, d-t, dz-c, osv.
- et annet kriterium for oppdeling av polske konsonanter er motsetningen *harde* kontra *bløte*: b-b' [bi], c-ć [ci], dz-dź [dzi], osv.
- en mer detaljert oversikt – se neste boks

HARDE / BLØTE KONSONANTER

fremre	p b t d f w ł m n r s z	harde
sentrale	c dz cz dź sz ź (rz)	funksjonelt bløte
	ć (ci) dź (dzi) ś (si) ź (zi) ń (ni) l j	bløte
bakre	k g ch (h)	harde

fremre og bløte: pi bi fi wi mi

KONSONANTER – forts.

- *bløte* konsonantene skrives med strek over (**ś, ź, ć, dź, ń**) eller med bokstaven **i** som markerer forbløting
- bløte konsonanter **p', b', f', w'** taper sin bløthet i slutten av ord i Nom. sg. (Wrocław**w** - Wrocław**wia**, goł**ąb** - goł**ębia**).
- polsk bøyning skiller mellom *bløte* og *funksjonelt bløte* konsonanter (**c, dz, cz, dź, sz, ź, rz**). I eldre tider ble sistnevnte uttalt som *bløte*, men uttales i dag som *harde*. Likevel: i bøyningen forekommer de i stedet for *bløte* konsonanter, derav navnet.
- merk: etter *funksjonelt bløte* konsonanter brukes ikke bokstaven **i** (bortsatt fra ord av utenlandsk opprinnelse, f.eks. Hiroszima), men bokstaven **y**. (f.eks. czy, pierwszy, inżynier).

GENITIV

m		f	n
<i>animatum</i>	<i>inanimatum</i>		
-a	-a	-y <i>frem. harde + funk. bløte + h ÷ l</i>	-a
	-u	-i / -ii <i>bak. harde + bløte + l ÷ h</i>	
pan a Piotra pająk a ps a	komputera a traktora stoł u długopis u	gazety władzy nogi mafii	okna pióra jabłka

GENITIV

maskulinum inanimatum -a

-er, -or, -ik, -yk, -in, -yn, -ek, -ak

Nom.	Gen.
kaloryfer <u>er</u>	kaloryfera <u>a</u>
trakt <u>or</u>	traktora <u>a</u>
czajnik <u>ik</u>	czajnika <u>a</u>
piecyk <u>yk</u>	piecyka <u>a</u>
rodzynek <u>ek</u>	rodzynka <u>a</u>
trzepak <u>ak</u>	trzepaka <u>a</u>

GENITIV

femininum -i / -ii

-i		-ii	
-cia, -nia, -sia, -dzia, -zia		-bia, -fia, -lia, -mia, -pia	
Nom.	Gen.	Nom.	Gen.
cioc <u>ia</u>	cioci <u>i</u>	amfib <u>ia</u>	amfib <u>ii</u>
nian <u>ia</u>	niani <u>i</u>	maf <u>ia</u>	maf <u>ii</u>
Zos <u>ia</u>	Zosi <u>i</u>	bal <u>ia</u>	bal <u>ii</u>
Jad <u>zia</u>	Jadzi <u>i</u>	chem <u>ia</u>	chem <u>ii</u>
baz <u>ia</u>	bazi <u>i</u>	kop <u>ia</u>	kop <u>ii</u>

być + NEKTELSE = GENITIV

Piotr **jest** tutaj.

On **jest** tutaj.

Tutaj **nie ma** Piotra.

Nie ma go tutaj.

Tu **jest** Zosia.

Ona tu **jest**.

Tu **nie ma** Zosi.

Jej tu **nie ma**.

Tutaj **są** wszyscy.

Oni tutaj **są**.

Tutaj **nie ma** nikogo.

Tutaj ich **nie ma**.

PERSONLIGE PRONOMEN

Genitiv

Nom.	Genitiv	Nom.	Genitiv
<i>entall</i>		<i>flertall</i>	
ja	mnie	my	nas
ty	cię, ciebie	wy	was
on	go, jego, niego	oni	ich, nich
ona	jej, niej	one	ich, nich
ono	go, niego		
nikt	nikogo	wszyscy	wszystkich
nic	niczego		

GENITIV SINGULARIS AV ADJEKTIV

m	f	n
-ego	-ej	-ego
<i>Nom.</i> dobry długopis	<i>Nom.</i> dobra książka	<i>Nom.</i> dobre dziecko
dobrego długopisu	dobrej książki	dobrego dziecka

mieć + AKKUSATIV / GENITIV

mieć + Akkusativ

nie mieć + Genitiv

Mam ciekaw**ą** gazet**ę**.

Nie mam ciekaw**ej** gazet**y**.

Jan ma now**y** samoch**ód**.

Jan nie ma now**ego**
samoch**odu**.

Adam i Ewa mają śliczn**e**
dzieck**o**.

Adam i Ewa nie mają
śliczn**ego** dzieck**a**.

SPØRREPRONOMEN

czyj? czyja? czyje?

czyj? czyja? czyje? → Genitiv

Czyj jest ten kamień?	To jest kamień Wojt ka . To jest jego kamień.
Czyja jest ta latarka?	To jest latarka Agniesz ki . To jest jej latarka.
Czyje jest to pióro?	To jest pióro Andrzej a . To jest jego pióro.
Czyje są te rzeczy?	To są rzeczy Anny i Mać ka . To są ich rzeczy.

EIENDOMSPRONOMEN

<i>entall</i>				<i>flertall</i>			
Nom.	m	f	n	Nom.	m	f	n
ja	mój	moja	moje	my	nasz	nasza	nasze
ty	twój	twoja	twoje	wy	wasz	wasza	wasze
on	jego			oni	ich		
ona	jej						
ono	jego			one			

EIENDOMSPRONOMEN

mój, twój, nasz, wasz

Czytam moją książkę.	Akk.	jf. Czytam fajną książkę.
Nie czytam mojej książki.	Gen.	Nie czytam fajnej książki.
Oglądam twój film.	Akk.	jf. Oglądam głupi film.
Nie oglądam twojego filmu.	Gen.	Nie oglądam głupiego filmu.
Widzę nasze dziecko.	Akk.	jf. Widzę małe dziecko.
Nie widzę naszego dziecka.	Gen.	Nie widzę małego dziecka.
Sprzątacie wasz samochód.	Akk.	jf. szybki samochód
Nie sprzątacie waszego samochodu.	Gen.	szybkiego samochodu

NB!

Czytam jego list.	Akk.	Nie czytam jego listu.	Gen.
Oglądam jej książkę.	Akk.	Nie oglądam jej książki.	Gen.

JECHAĆ

entall

ja	jadę
ty	jedziesz
on, ona, ono (pan, pani)	jedzie

flertall

my	jedziemy
wy	jedziecie
oni, one (państwo)	jadą

IŚĆ

entall

ja	idę
ty	idziesz
on, ona, ono (pan, pani)	idzie

flertall

my	idziemy
wy	idziecie
oni, one (państwo)	idą

BEVEGELSESVARB

jechać, iść, płynąć, lecieć wracać

jechać (Instr.) wracać	samochodem, rowerem, tramwajem, autobusem, metrem, pociągiem
iść (Instr.) wracać	piechotą NB! na piechotę (Akk.)
płynąć (Instr.) wracać	statkiem, łodzią, promem, kajakiem,
lecieć (Instr.) wracać	samolotem, rakieta, NB! na lotni (Lok.)

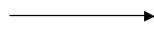
BEVEGELSESVARB – forts.

jechać – *dokąd?* – (Gen.)

iść

płynąć

lecieć

do domu, do pracy, do kina
do teatru, do szkoły, do biura,
do parku, do galerii, do pubu
do kawiarni, do restauracji,
do miasta, do Polski,
do Warszawy, do Sanoka,
do Szczecina, do Świnoujścia

NB! do muzeum (bøyes ikke)
na zakupy (Akk.)
na uniwersytet (Akk.)

BEVEGELSESVARB – forts.

wracać – *skąd?* – (Gen.)

iść

jechać

płynąć

lecieć

z domu, z pracy, z kina
z teatru, z biura, z parku
z galerii, z pubu, z kawiarni,
z restauracji, z miasta,
z Polski, z Warszawy,
z Sanoka, z zakupów,
z uniwersytetu

NB! ze szkoły, ze Szczecina,
ze Świnoujścia
z muzeum (bøyes ikke)

BEVEGELSESVARB – forts.

substantiv + verb + substantiv + preposisjon + substantiv
(Nom.) (Instr.) (Gen.)

do (na) / z (ze)

Basia	jedzie	rowerem	do	szkoły.
Ela i Ula	idą	piechotą	na	zakupy.
(Wy)	płyniecie	statkiem	z	Gdańska.
(Ja)	wracam	promem	ze	Szczecina.